

laatste fouten

es: Maar, zoo.
en. Lees: on-

Wat.
loodstraf (dat
n vleeschstraf
straf (dat be-
le vaak wordt
K. S.

AL LEVEN

vil met u cor-
ORSTEL", en
daan krijgen
HANDELD?"
vraag: „nee,
geval", en de
naar niet ver-
corres-
et de tweede,
raat" houden
antwoord
en correspon-
„respondeer-
ntiaal Comité
it woord
om draaide.
dertien" geen
eigenlijk wil-
gezegd: be-
in wilt
les zeg-
k, wat we
al even steriel
kele vraag in
eggen: goeden
de correspon-
den Ridderbos
den toen „de
rel eens afge-
ant men wist
des af, waar-
ch wilde door-
putaten ook
broken"?
kerkelijk
aan wij „door-
niet gezegd:
se: nu gaan
als het
ken"? Ant-
en die in den
gezet hebben
die er waren)
de „massieve"

v" constateert,
eenteraadsver-
f van wat het
den", maar
sterheden. De
kerkelijke
lg van het feit,
Comité precies
in „de kerk".
delijk en hard-
lfs de GEVOL-
feit, dat WIJ-
erheid met
n scholden
eidsceen-
legenen die we
ionairen willen
ilageduisternis

ijke reden"

een vraag.
zoo'n misbaar
ductie, op po-
vijf jaar
reide en Nauta-
wer in het ge-
n waarom niet
erderheid die-
ste niet waard.
schelen, wat ze
gemodder van
i of ander „op-
Ik verzeker u:
en opgelost in
erover gezeurd
u niet, de ar-
s interesseeren
l, voor — een
kreeg, en toen
wamen los van

oerstellingen en
lot schelen. En

als wij waren geweest als Geelkerken, dien ze ook
achorsten, maar die na een poosje zei: blijf maar
antirevolutionair stemmen, wel, dan waart ge allang
gerust geweest. Een kerkruisje kan u hoogstens
wat hinderen vanwege de gevolgen.
Maar ge hebt nooit begrepen, dat wij geen Geel-
kerken zijn. Zeker, Geelkerken heeft gezegd: blijf
nog maar A.R. stemmen. Wilt ge eens verklappen,
hoeveel procent van die Geelkerkengroep v a n d a g
n o g A. R. s t e m t? Naar uw schatting? Ik denk:
een heel klein beetje.

Maar ons kerkvolk is van ander hout gesneden.
Onze groep heeft al sinds jaren geroepen om ernst te
maken met Schrift en confessie. En gewaarschuwd
tegen wat zoowel de kerkelijke als de politieke sa-
menleving ontbinden zou. Maar we waren daarom
niet welgevallig aan uwen dr. H. H. Kuiper. Die de
regering inzake de lintjes adviseerde, naar hij zelf
eens eruit flapte op een synode, ik was er bij; die
deputaat was voor correspondentie met de overheid;
die de glorie had van de herinnering aan Vader Kuy-
per; die zelf hem op de meeste punten loofte, maar
juist daarom te lijf ging wie het op die punten niet
deden, en op andere punten wel; en die, aan het schei-
den zoo ongeveer toe, Berkouwer bij een complimen-
teuze visite toeknikte, dat het best ging op de syn-
ode, toen ze aan het uitwerpen toe was, en die, toen
de slachting geschied was, uitriep, dat hij — met een
ander — het toch maar gewonnen had.

Gij nu hebt staan kijken bij zijn graf — naar een
oud verleden.

Maar ge hadt tijd noch lust gehad om te leeren weten,
hoe naar de meening der door dr. H. H. Kuiper be-
vochten groep dat verleden veilig kon worden inge-
dragen naar het heden en de toekomst. Ge waart net
als de meerderheid van de huidige Friezen: een tikje
verzekerd van uw eigen deugden, „enthousiast" op mee-
tings en zoo, vanwege de heilige vaan en zoo. Maar
tegelijktijd waart gij onder allerlei academischen
invloed „breed ontwikkeld". Zóó „breed", dat onder-
de-hand met allerlei „heidene" contacten geopend
werden, de V.U. op essentiële punten overstag ging
naar „medezeggenschap" en „barthianisme-langs-het-
kantje"; politiek op Kuiper's naam nog trotsch, maar
niet in staat te begrijpen, dat WIJ en niet de Bavinck-
geest, nog stonden voor wat een erfenis van Kuiper,
zoover ze essentieel was, heeten mocht. De jonge
Kuiper — dr. H. H. — die zijn eigen vader in de
laatste jaren heeft verloochend (maar dat zei hij
niet), heeft u gezegd: die lui daarginds, die raken
Kuiper aan. En toen heeft de glorie van „ons" V. U.
(die 'n mythe is, want er zijn daar knappe koppen, maar
ook andere), en toen heeft de glorie van „ons" ver-
leden (die een mythe is, want de boel ging ziender-
oogen achteruit), en toen heeft de glorie van „onzo"
synode (die een mythe is, want het ging daar schots
en scheef, en geen enkele zaak werd serieus aange-
pakt), u zonder meer doen zeggen: het zal daar in
dien hoek wel mis zijn, laat die lui maar gaan, ze zijn
wat „eigenaardig".

En nu kunt ge niet meer. Gij hebt
eerst besloten: de V.U.-groep niet afvallen. En nu
besloot gij: ons zelf niet afvallen. Maar wij profeteeren
u: het gaat holderdebolder achteruit. Ge theoretiseert
met de roode arbeiders over „medezeggenschap" en al
die fraaligheden meer, maar op het terrein waar ge
medezeggenschap hebt, daar durft ge geen woordje
kijken, om de Ridderbussen en de Dijken eens den
mantel uit te vegen. Op het terrein van de V.U. is het
al net zoo. Als de A.R.-Partij doodgaat, dan komt het,
omdat ze geen eigen principieele leiding heeft, en
achter de V.U. aan komt hinken, die thans ook zelf
een vasten koers als principe van leiding mist; hoe-
meer docenten er komen, hoe minder vaste lijn.

Dit is geen wild scheldpartijtje, want we hebben
het op bepaalde punten in ons blad met de stukken
zien aantoonen.

En nu zijn we heelemaal niet kwaad. En heelemaal
niet gebeld, omdat ze ons hebben belasterd. We zien
alleen maar scherp: er wordt geen hand uit-
gestoken om op de principieele
zaken in te gaan. Noch om het recht te her-
stellen. Welk recht? Niet dat van onze personen,
doch dat van Christus, die van die kerkrechtelijke
WETTEN niet gediend wil wezen, noch van uw poli-
tieke verwateringsprogramma's van urgentie enz. Ge
hebt rustig bij al die schorsings-misère — die gij
zelf in meerderheid steunt en op
u neemt — toegezien, al hebben we na vier jaar u
nog een jaar lang den tijd gegeven, om over
de gevolgen na te denken. Wij hebben
het ervoor over gehad, onze eigen menschen te laten
staan met een betetend gezicht, dat we niet dádelijk
opstonden, maar eerst nog eens u de kans wilden
geven. Uw Heer Ridderbos begreep terdege, wat op
het spel stond. Hij deed niets. We hebben hem de
kans gegeven met ons in correspondentie te komen,
en dan te praten, als hij maar een paar duidelijke
woorden op papier zou zetten. Hij wou niet.
HIJ LIET UW ZAAK VERSPLINTEREN, want
hij kan alleen terug als hij boete
doet, en hij doet geen boete. We heb-
ben u een jaar lang den tijd gegeven. Gij hebt
niet gewild. Niet Ridderbos op zijn toga ge-
slagen, en niet Dijk om zijn rapportjes de ooren ge-
wasschen; ge waart als die Friezen..... koppig naar de

mythe van „ons" verleden turen, en Saguntum la-
ten vergaan. Ge laat Saguntum springen, want elk
sectortje is daar soeverein in eigen kring, en dat met
uw eigen permissie. Maar de V.U., en dus dr. Ridder-
bos, daar moet men afblijven, ook als zij samen de-
genen die de A.R. Partij trouw hebben gedient, en
haar principieel wilden en konden helpen, kerkelijk af-
slachten. K e r k e l i j k, meneer, dan ben je veilig.
Souverein in eigen kring.

Wij laten u gaan, u, die ons nu al vijf jaar lang
liet loopen. Wij staan weer aan een begin. Met lood
in de schoenen, en heelemaal niet jubelend. Maar wel
geloovig. Wij weten, dat het net als in de vrijmaking
is: de één wil dit nog eens eerst probeeren, en de ander
dát nog eens. Het eenige resultaat is, dat gij samen
daar gebruik van maakt, handig, maar niet geestelijk.
Wij zien dat rustig aan; ge hebt u wel meer vergist.
Wij drijven niet, maar we laten ons niet door u ver-
slechteren: we wouden nog altijd werken. We zullen
geen mensch dwingen, want we heeten Kuiper noch
Ridderbos. Maar we weten, dat, INDIEN WIJ
TROUW BLIJVEN aan de principieele lijn, die we nu
al jaren lang hebben getrokken, en waarvan gij dan
eerst wat naders weten wilt, als de boel knapt (hoe-
wel ook dan een duidelijk „neen" tegen bepaalde
theoremen-van-antithesedoorbraak u niet gelukken
zal, omdat ge dan tegen de V.U. moet oproeien, en
dat zult ge niet doen), we weten, dat wij in dat geval
over vijftig jaar iets zullen hebben wat er thans door
niemand verwacht wordt. We hebben de moeilijke ja-
ren na de Afscheiding hooren beschrijven; we hebben
gehoord dat „men" ook toen liep te lachen. We weten,
dat er bij ons prachtkerels zijn, die de heele schande
van de k e r k e l i j k e versplintering dóór hebben,
en die op politiek gebied het NOG eens een keer-
tje zoo en zoo willen probeeren. We blijven van

Uit den Patriottentijd

Barend de Graaff: „Een erfenis in de
Pruikentijd. — Bosch en Keuning N.V.,
Baarn.

Er zijn blijkbaar twee periodes uit de Vaderlandsche
geschiedenis, die een groote aantrekkingskracht bezit-
ten voor literatoren: De tachtig-jarige oorlog en de
Patriottentijd.

Dit is heel goed verklaarbaar. Zelfs al geeft de
moderne historische roman geen geschiedverhaal meer
om de geschiedenis, maar een gewoon menschelijk ge-
beuren, geplaatst in een historisch milieu, het is toch
niet zonder beteekenis welke achtergrond aan het ver-
haal gegeven wordt. Nu zijn stellig de genoemde
periodes bij uitstek hiervoor geschikt en vanwege de
bonte verscheidenheid van gebeurtenissen en vooral
wegens de principieele motieven van de staatkundige
geschillen. Ging het in den 80-jarigen oorlog om de
godsdiensvrijheid die tot nationale onafhankelijk-
heid leidde, de Patriottentijd geeft den revolutionairen
strijd te zien om de vrijheid van den mensch, die
voerde tot nationalen ondergang.

Wil de historische roman slagen, dan kan daarin
oorzaak en gevolg van de avontuurlijke gebeurtenis-
sen niet los gemaakt worden van het gedachtenleven
der menschen uit dien tijd. Ook al wil de schrijver
een z.g. psychologischen roman schrijven, dan zal hij
den geest van den tijd niet te veel kunnen verwaar-
loopen. De menschen zijn in meerdere of mindere mate
kinderen huns tijds, zij ondergaan den invloed van de
gedachten van hun tijd, hetzij zij die beamen of er
tegen strijden. Daarom is het schrijven van historis-
che romans een moeilijke zaak, hoe aantrekkelijk
het ook mag schijnen.

De jonge auteur Barend de Graaff heeft zich zoo
goed mogelijk van zijn taak willen kwijten. Zijn ge-
geven is een eenvoudige, zij het tamelijk gecomplice-
eerde, liefdesgeschiedenis. De knappe dochter van
een prinsgezinden pachter zal met haar neef, dien ze
niet kent, moeten huwen, om de erfenis van een rijk-
geworden oom bijeen te houden. De neef blijkt een
verhouding te hebben met een verarmde Française,
het nichtje wordt verliefd op een patriottisch-gezinde
regentzoon. Ter wille van het vele geld, het
rijke leventje met zijn wereldsche geneugten en fraaie
kleeren, willen beiden hun echte liefde verloochenen,
om het geldhuwelijk aan te gaan. Van den neef is
dit aanvaardbaar, daar hij geteekend wordt als een
slappeling, zonder veel godsdiensstige en politieke
overtuiging. Hij is nu eenmaal regentzoon en heeft
geld noodig om zijn positie te maken, daarna hoopt
hij in het huwelijk zijn eigen weg toch wel te kunnen
gaan.

Dat het meisje aanvankelijk ook tot zulk een im-
moreel huwelijk genegen is, kan niet gemotiveerd
worden door haar zucht naar weelde. Zij toont een
zoo stevig karakter, is zoo degelijk opgevoed en heeft
een zoo zuiver godsdiensstigen inslag, ondanks een
tijdelijke inzinking, dat deze neiging haar geweld aan-
doet. Het is een zwakke plek in den roman.

De lezer gelooft dan ook geen oogenblik, dat het
huwelijk inderdaad zal worden gesloten, hoewel de
schrijver het tot een verloving laat komen, die in de
18e eeuw van grooter beteekenis was, dan tegen-

ze houden, voorzover ze staan voor de zaak der kerk;
we weten dat niet ieder tegelijk alles ziet.

Maar we hooren weer leven. We hooren weer vra-
gen stellen naar principieelen wederkeer. Of we geen
„wilde" vragen krijgen? En geen vragenbuskwestie-
tjes, zooals er alle eeuwen door zullen worden opge-
worpen door vrouwtjes en goeie mannekes, die altijd
leeren en nooit tot kennis zullen komen? Zeker, ze-
ker; maar we willen u waarschuwen:
l a c h e r n i e t o m. Want beter een J.V.-er, die
zich aftoet over bloedwurst-ethiek, omdat hij met
Leviticus niet heelemaal klaar komt, dan die heele
schare van snappers naar de laatste snuffes, die nau-
welijks weet dat er zoo iets als Leviticus is. Dit ver-
haaltje heb ik al jaren geleden opgehangen; het is
geen ressentiments-zurigheidje. Maar sedert ik het
den eersten keer vertelde, van die bloedwurst en zoo,
is het aantal van die lui die Leviticus en de J.V. niet
meer kennen, onrustbarend gestegen.

Er is nieuw leven. Het is nog veelszins ongebundeld.
Maar het broeit, het groeit; en nu we u den tijd ge-
laten hebben, ook om Ridderbos e.a. nog eens aan de
jas te trekken, en nu het enige wat ge hebt kunnen
priesteeren is geweest ons op Volten en Toornvliet
te tracteeren met een infiltratiepoging,
terwijl geen mensch van u of van uw vrienden ons op
één serieuze vraag wilde antwoorden, nu zeggen we
met prof. Holwerda van gisteravond: Achab zei
„broeder" tegen Josafat, maar hij zei óók „broeder"
tegen Benhadad; en zóó is het nu bij u. Gij roept, net
als Ridderbos: ach, mijn broeder. Maar intusschen
doet gij, als wie zweert, dat Ridderbos 't wel weten
zal, en dat het in elk geval netjes staat zondag tot
den Heere te zeggen: het zijn toch maar openbare
grove zondaren, en mufters. Nu laat dat dan zoo: wij
gaan verder en blijven bang voor die Benhadads, en
voor een broedernaam, dien we met hen samen mo-
gen deelen, als gij ons aanspreekt.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

woordig het geval blijkt. Eigenlijk was de bloedige
strijd tusschen patriotten en prinsgezinden, waarbij de
echte minnaar doodelijk gewond wordt, niet noodig
geweest, om het meisje tot bezinning te brengen. Het
is evenwel het boeiendste stuk uit het boek, waarin
de bekende Kaat Mossel met haar rauwe Oranje-klan-
ten een interessante rol speelt. De schrijver vergt veel
van de lezers, door het meisje nu een paar jaar van
het tooneel te verwijderen, in welken tijd zij rijpt tot
christelijke huisvrouw.

Een laatste heftige scène is nog noodzakelijk, om
het prinsgezinde meisje niet den regentzoon te laten
trouwen. Het is de gevangenneming van den patriot
na de inmenging van Pruisen. Weer laat de schrijver
haar flinke daad, de bevrijding van haar minnaar uit
de gevangenis, gepaard gaan met een kleine inzink-
ing. Het loon, dat zij haar helper geeft, waaraan
deze de gedachte kan verbinden van mogelijken om-
gang met haar, ook in haar huwelijk, past niet meer
bij haar gewijzigde houding. De schrijver bereikt er
echter een gelukkig slot mee: allen worden, ook finan-
cieel, volkomen bevredigd, al wordt ook door het dub-
bele huwelijk de erfenis toch verdeeld.

De schrijver heeft van zijn gegeven een fleurig,
soms heel boeiend verhaal gemaakt, vol afwisseling
en aardige intriges, hoewel het niet diep gaat.

De hoofdpersonen zijn aan het slot niet veel anders
dan bij het begin. Zij leven te weinig als echte men-
schen. Zij worden te veel geleefd. De schrijver laat
het verhaal zich niet rustig ontwikkelen, maar grijpt
zelf te vaak in. Mededeelingen als: „Hiermede is het
voornaamste van het verjaarsfeest verteld....." geven
een goeden kijk op zijn werkmethode.

Hiermede hangt samen mijn grootste bezwaar, dat
het milieu niet harmonisch verwerkt is met het ver-
haal. Om de verschillende opvattingen te laten uit-
komen, laat hij typen optreden als dragers van gods-
diensstige of politieke inzichten. Het verval der kerk
wordt terloops opgemerkt, meer aandacht wordt ge-
schonken aan de gezelschappen, door het optreden
van een zeer „vrome" tante, de stereotype verzuurde,
ongetrouwde juffrouw, die haar venijn loost in har-
telooze kritiek op alle gezonde leer. Hoe het nichtje,
dat een tijdlang onder tante's invloed staat, ten slotte
zich verhoudt tot het ware geloof, blijft wat vaag.
Haar geloof lijkt mij overeen te komen met de poli-
tieke opvatting van den jongen patriottischen regen-
tenszoon Jan Stolk, haar minnaar.

Deze staat duidelijk in tusschen de beide uitersten:
zijn vader, de oude Stolk, prinsenhater omdat zijn
partij van 't kussen is verdreven, en daarom patriot.
Niet uit liefde voor het volk, noch om de ideeën der
Fransche revolutie, doch eenvoudig uit zucht naar
macht.

Daartegenover staan de nieuwe regenten, pas op
't kussen gebracht en daarom prinsgezind. Zij steunen
het volk, dat door alles heen Oranjegezind is, niet uit
liefde tot hen, want in hun hart verachten zij het
plebs, maar uit zucht naar behoud van macht.

Daartusschen staat de jonge Stolk: student, offi-
cier der burgerwacht, aanhanger van Capelle tot den
Poll, de idealist, die godsdiensstige en revolutieeleer
trachtte te vereenigen. Dat doet ook Jan Stolk, die,
als hij ten slotte het nichtje trouwt, dominee is.

Het lijkt me dat de schrijver hier zelf eenigszins in de synthese verstrikt raakt. Nergens laat hij uitkomen, dat deze houding in wezen onmogelijk is, daar dat verlichte Patriotisme van den jongen Stolk even goed een telg is der revolutionaire begrippen, als elke rationalistische beweging van dien tijd. Omdat dit milieu niet sterk belicht wordt, valt dit tekort in den roman misschien niet zoo erg op. Het is er niettemin, want juist de geestelijke weerstand, zooals Bilderdijk die gevoelde, wordt hier niet aangetroffen. Dat de

regentenzoon dominee wordt, maakt zijn ideeën niet aanvaardbaar. Dit mis ik in dit overigens goed geschreven boek, het positieve getuigenis, de gehoorzaamheid aan de Goddelijke wet, die normatief is bij de verhouding tusschen vorst en volk. Het blijft nu meer een aardig ontwikkeld liefdesverhaal, tegen een interessanten achtergrond met afwisselende decors, dan een werkelijk historische roman.

Gron.

H. S.

Eenige bijdragen tot opening der Schriften

POP WETENSCH. SCHETSEN

Oordeel naar waarheid (II)

Het zal wie nauwkeurig leest opvallen, dat in onzen Bijbel de verzen 13—15 uit Rom. 2 tusschen () staan. Blijkbaar waren de Statenvertalers van oordeel, dat hier een tusschen-gedachte door Paulus is ingevoegd, terwijl het hoofdbetoog uit vs 12 wordt voortgezet in vs 16.

Ook Greijdanus is die meening toegedaan. De inhoud van de verzen 14 en 15 ziet hij als volgt:

„Wanneer er nu echter van een „zonder wet” gesproken kan worden, hoe kan er dan bij hen, van wie dit „zonder wet” geldt, zijn een zondigen en een verloren gaan, vs 12, daar toch geene overtreding is, waar geene wet is, 4:16. Op deze quaestie komt de apostel in vs 14 en 15, waarin hij aanwijst, dat de heidenen, ofschoon niet bekend met de wetgeving op den Sinai, toch wel eenige kennis van Gods wet bezitten, en dus ook zich schuldig en veroordeelenswaardig maken kunnen.”

„In vs 15 brengt de apostel nu een drievoudig bewijs bij voor zijn zeggen in vs 14, dat ook de heidenen eenige kennis van Gods wet bezitten; Dat blijkt n.l. uit hunne daden of handelingen, en het blijkt uit hunne zelfbeoordeling, en het komt uit in hunne beschouwing van elkander.”

Nu kan volgens hem vs 16 niet direct aansluiten bij vs 15 om drie redenen. In de eerste plaats pleit tegen die verbinding het feit, dat „beschuldigende” en „ontschuldiggende” in den tegenwoordigen tijd staan. Was een rechtstreekse verbinding bedoeld van 15 met 16, dan zouden we óók in vs 15 een toekomstenden tijd hebben gehad, evenals in vs 16 („zal oordeelen”).

„In de tweede plaats is tegen de voorstelling van rechtstreekse aansluiting van vs 16 bij vs 15, op welke wijze men die dan stelt, dat niet eerst met den oordeelsdag dit onderling beschuldigen en ontschuldigen, medegezegen der conscientie, betoonen, aanvragen zal, doch reeds nu al den tijd doorgaat. Veeleer houdt dit betoonen juist met den oordeelsdag op.

Ten derde is tegen die verbinding en gedachte, dat de apostel met vs 15 bewijs wil leveren van zijn zeggen in vs 14, dat ook de heidenen kennis van Gods wet hebben. Hoe zou hij nu voor dat bewijs naar iets kunnen heenwijzen, dat eerst met den oordeelsdag zijn zal, of openbaar worden. Voor dat bewijs moest hij noemen datgene, wat terstond voor allen duidelijk en klaar moest wezen en door allen als een feit toegestemd wordt.”

Zakelijk ziet van Leeuwen zoowel den inhoud van 14,15 als de verbinding van 12 met 16 gelijk, al wijkt zijn beschouwing formeel iets af. Dit laatste is echter van zoo weinig belang, dat we ons in de bestrijding wel mogen beperken tot Greijdanus, die hier 't breedst is in zijn bewijsvoering.

Beginnen we met de tweede kwestie (dus met de vraag, waarmee vs 16 te verbinden is), dan kan al dadelijk worden vastgesteld, dat Greijdanus zelf één bladzijde verder zijn eerste argument aanmerkelijk verzwakt. Men moet n.l. weten, dat de Grieksche werkwoordsvorm dien wij in onzen Bijbel met „zal oordeelen” vertaald zien (vs 16) even goed als tegenwoordigen tijd kan gelezen worden, m.a.w. kan weergegeven worden door „oordeelt”. Greijdanus laat dan ook de keus en zegt, dat het zakelijk geen verschil maakt, hoe men hier besluit, „omdat eventueel het praesens ¹⁾ slechts dient om levendig dat gericht als reeds aanwezig voor te stellen”.

Nu is deze opmerking volkomen juist. Paulus stelt inderdaad in dit hoofdstuk het gericht als reeds aanwezig voor. Dat blijkt b.v. in vs 5. Hij zegt daar niet: „gij legt toorn op tegen den (toekomstigen) oordeelsdag”, maar: „in den (reeds aangebroken) oordeelsdag”. Volgens den apostel is het gericht reeds aangevallen, hoewel de eindbeslissing nog moet komen.

Alleen maar: als Greijdanus dan geen bezwaar maakt tegen het lezen van een tegenwoordigen tijd in vs 16, terwijl er sprake is van een gebeuren op den oordeelsdag, kan het praesens in vers 15 hem toch óók zonder meer geen belemmering zijn, het beschuldigen en verontschuldigen te stellen op den oordeelsdag en dus vs 16 onmiddellijk bij vs 15 te doen aansluiten. Hij ontleent dus zelf aan zijn eerste argument eigenlijk alle kracht.

Anders staat het met de overige twee, die nauw samenhangen met de kwestie, hoe de inhoud van vs 14, 15 moet gezien worden. Immers: volgens Greijda-

nus zou in laatstgenoemde verzen zijn beweerd en bewezen, dat en hoe er bij de heidenen heden ten dage kennis van Gods wet aan het licht komt. Inderdaad zet de Jongste Dag achter alle menselijke handelingen van dit leven definitief een streep, zodat het „betoonen” van vs 15 niet op het eindgericht kan betrekken worden, wanneer Paulus daarmee inderdaad doelt op een voor ons waarneembaar zijn, gelijk Greijdanus wil.

Intusschen leert een nauwkeuriger onderzoek van deze verzen, dat die laatste gedachte ten eenen male onhoudbaar is en dat nu letterlijk alles in 14, 15 pleit voor een directe verbinding met 16.

Om te beginnen: er is in 15 sprake van iets dat in het hart geschreven staat; alsmede van het getuigen van het geweten. Maar zijn dat nu niet juist „de verborgen dingen des menschen”, die zich aan onze waarneming onttrekken? We meenen toch te mogen zeggen, dat deze inhoudsbepaling van de woorden uit vs 16 „de verborgen dingen des menschen” de meest natuurlijke is. Greijdanus verklaart ze als „het innerlijke wezen, de diepe waarheid” in tegenstelling met den uiterlijken schijn. En hier zien we nu, hoe zijn verkeerde opvatting van vs 2 zich wrekt bij 14, 15. (Vgl. ons vorig artikel.)

Wij meenen dan ook te mogen aannemen, dat er in vers 15 onmogelijk sprake kan zijn van een betoonen aan ons nu, maar dat hier bedoeld wordt op iets wat zich afspeelt bij het gericht dat God houdt, waarvan sprake is in vs 16.

Pleit dit alleen reeds tegen het maken van een scherpe scheiding tusschen vs 15 en vs 16, minstens even sterk is voor het normaal verbinden van 16 met 15 het argument, dat het in vs 15 krioelt van rechtsa. termen. Ten deele vallen ze zonder meer op: meegetuigen, beschuldigen, verontschuldigen. Twee echter zijn door een minder juiste vertaling voor den doorsnee-Bijbellezener niet meer als zoodanig te herkennen. Het zijn de woorden die de Statenvertalers hebben weergegeven met „betoonen” en „gedachten”. Met name het niet onderkennen van de juridische „kleur” van het eerste woord door de exegeten is diep te betreuren, omdat het vooral hieraan te danken is, dat men zich van heel het tweede hoofdstuk van Romeinen een verwrongen beeld vormt.

Intusschen is bedoeld woord voor de lezers van deze artikelen al geen onbekende grootheid meer. We zijn n.l. in Rom. 3:25, 26 tweemaal een zelfstandig naamwoord tegengekomen van denzelfden stam, als 't hier gebezigde werkwoord. Toen is reeds gezegd, dat de betekenis is „met de stukken aantoonen, het bewijsmateriaal in een rechtszaak overleggen.” (Zie het artikel in het nr van 4 Dec. '48).

Nu we dit woord toch weer ontmoeten, is het verleidelijk, om er even langer bij stil te staan. Want ook al kan men moeilijk beweren, dat het altijd een rechtsklank heeft, men zou er toch goed aan gedaan hebben, met de mogelijkheid daarvan wat meer rekening te houden. Misschien — we willen voorzichtig zijn — zou dit met name op twee onderling verwante teksten uit Paulus' brieven een scherper licht kunnen werpen. Bedoeld zijn Filipp. 1:28 en 2 Thess. 1:5. Op beide plaatsen gaat het over het lijden voor Christus onder de tegenkanting die wij ondervinden van hen die Hem werpen. En nu wordt merkwaaardigwijze de volharding in dien strijd genoemd een bewijs, dat zij ondergaan, maar wij behouden worden. Nu staat in beide gevallen een woord van alweer denzelfden stam als dat uit Rom. 2:15 (en 3:25, 26). Oppervlakkig is men wellicht niet geneigd, aan dit woord een gerechtelijke betekenis óók hier toe te kennen. En toch zijn er een paar opvallende trekken, die aanleiding geven, dat wél te doen.

In de eerste plaats zegt Filipp. 1:28, dat dit bewijs voor de tegenstanders is.

Vervolgens wordt er met klem bij gezegd, dat het van God komt. Het is maar niet een aanwijzing die zij zelf erin zien; neen God kent aan de volharding der heiligen de kracht van bewijs toe tegenover Zijn haters.

En ten derde noemt 2 Thess. 1:5 het een bewijs van Gods rechtvaardig oordeel.

Eén en ander doet ons verband zoeken met Joh. 16:8—11, waar staat, dat de Heilige Geest — die in dit verband dan ook den titel draagt van Openbaar Aanklager ²⁾ — de wereld, d.i. gezien den samenhang de anti-Christelijke en niet de on-Christelijke

wereld, zal overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel. Christus heeft het hier dus over Gods rechtsgeding met de wereld. De laatste gaat niet onwetend het verderf in. De Geest stapelt door het getuigenis van de kerk (vgl. het slot van hoofdstuk 15) het bewijsmateriaal tegen haar op en houdt het haar voor, zoodat ze weet, wat ze doet.

Als we nu in de twee in geding zijnde teksten inderdaad het gegeven uit Joh. 16 in rekening mogen brengen, dan komt de volharding der heiligen wel wat in een ander raam te staan. Vaak wordt de indruk gewekt, als zouden we daarin te doen hebben met een abstract probleem in verband met onze persoonlijke verkiezing. Maar de Schrift schijnt haar in genoemde plaatsen veeleer te doen zien als een concrete opdracht in het kader van Gods rechtsgeding met de wereld.

Maar genoeg hierover. Meer dan een suggestie zoo terloops willen we niet geven, want het wordt tijd, naar ons eigenlijke onderwerp terug te keeren.

We zouden dus in Rom. 2:15 in plaats van „betoonen het werk der wet” willen vertalen: „met het wetswerk als bewijststuk komen aandragen”.

Het tweede woord, dat hier door een misvatting zijn eigenlijke trekken voor ons heeft verloren is, zoo zagen we, het door de Statenvertalers met „gedachten” weergegevene.

Het woord dat we hier in den Griekschen tekst vinden, komt nog slechts één maal meer voor in het N. T. (n.l. 2 Cor. 10:4). Het laat nogal eenige variatie in betekenis toe. Zoo vindt men het in den zin van berekening; en vandaar: het tegen elkaar afwegen der mogelijkheden, m.a.w. overweging. Zoo valt te verstaan, dat men komt op de betekenis: de redeneering die men volgt. En in de latere rechtsliteratuur vonden we het dan ook herhaaldelijk als den geijkten term voor: de argumentatie, de bewijsvoering in een proces.

Dit feit nu, dat we in vs 15 vijf termen vonden die op een proces wijzen, maakt het toch wel erg waarschijnlijk, dat we vs 16 in één adem met het voorafgaande moeten lezen. Anders gezegd: vers 15 beschrijft den gang van zaken bij de beklaagde heidenen op den oordeelsdag, in vs 16 genoemd.

D. HOLWERDA.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Kort verslag

van de Vergadering van Deputaten voor de Zending op 7 Juni 1949 te Amersfoort gehouden.

1. De voorzitter opent de vergadering.
2. Medegedeeld wordt, dat de bestelde Zendingsbusjes thans in het bezit gekomen zijn van den Quaestor, Mr Dr J. Meulink te Enschede. Bestellingen kunnen bij hem gedaan worden (adres: 1e Veldkampstraat 1).

3. Besproken worden de conclusies van de Nota van De Visie inzake de besluiten der Generale Synode 1948 over de verhouding van den Hoofddienst en de Hulpdiensten. Deze conclusies worden, nadat er 'n enkele wijziging in is aangebracht, aanvaard. Zij luiden:

I. Door de uitspraak der Generale Synode van Amersfoort over de onderscheiding van hoofddienst en hulpdiensten, dat deze n.l. dringend herziening behoeft, is niets veranderd voor de bestaande praktijk van ons zendingswerk.

II. De Zending Kerk is geroepen als voorheen — binnen het raam van de toegestane gelden — naast dezen hoofddienst ook de bestaande hulpdiensten te onderhouden.

III. Het is de Zending Kerk niet geoorloofd voor en aler de Generale Synode over de al- of niet-toelating van de hulpdiensten een beslissing heeft genomen, die hulpdiensten geheel of ten deele over te dragen aan verenigingen.

IV. Een „overgangstoestand” van kerkelijke hulpdiensten voor de zending naar medische verzorging en schoolwerk door verenigingen is er nog niet. Zulk een „intermezzo” treedt eerst in als de Synode van Kampen mocht besluiten de hulpdiensten los te laten en over te dragen.

V. Het onder III gezegde klemt des te meer, wijl een overdracht van de hulpdiensten eerst kan plaats hebben, wanneer volkomen duidelijk is, wat het karakter van het medische werk en den schoolarbeid zal zijn, door verenigingen in stand gehouden en de verhouding van dit verenigingswerk tot de zending.

VI. Tot aan de Synode van Kampen zijn deputaten en de Zending Kerk gehouden de besluiten en afspraken van Amersfoort-1948 uit te voeren en geroepen er bij de Kerken op aan te dringen de quota ad f.1.75 per ziel minimum op te brengen en er de Kerken op te wijzen, dat deze verplichting voorrang heeft voor den steun aan Verenigingen.

VII. Zending Kerken en deputaten dringen er bij de bestaande en eventueel op te richten organisaties op aan zich tot de Gen. Synode 1951 van elke rechtstreekse bemoeiing met de in art. 9 Z.O. slechts bedoelde hulpdiensten te onthouden en zich te beperken tot de suppletie van gelden (en goederen) voor den medischen dienst en voort te gaan met den steun aan de opgerichte of op te richten christelijke scholen voor de christenkinderen op Soemba, welke steun zal behooren te loopen over de Zending Kerk.

Nu deze conclusies door Deputaten zijn vastgesteld, vloeit hieruit voort, dat aan de Zending Kerk van Zwolle wordt geadviseerd terug te komen op haar besluit de hulpdiensten zoo spoedig mogelijk aan de Hulp-verenigingen over te dragen.

4. Br Jasperse doet eenige mededeelingen over medicamenten, die besteld dienen te worden voor Dr Idema, zal deze zijn arbeid op Soemba ook maar eenigszins behoorlijk kunnen verrichten. De door de Gen. Syn. vastge-

¹⁾ = de tegenwoordige tijd.